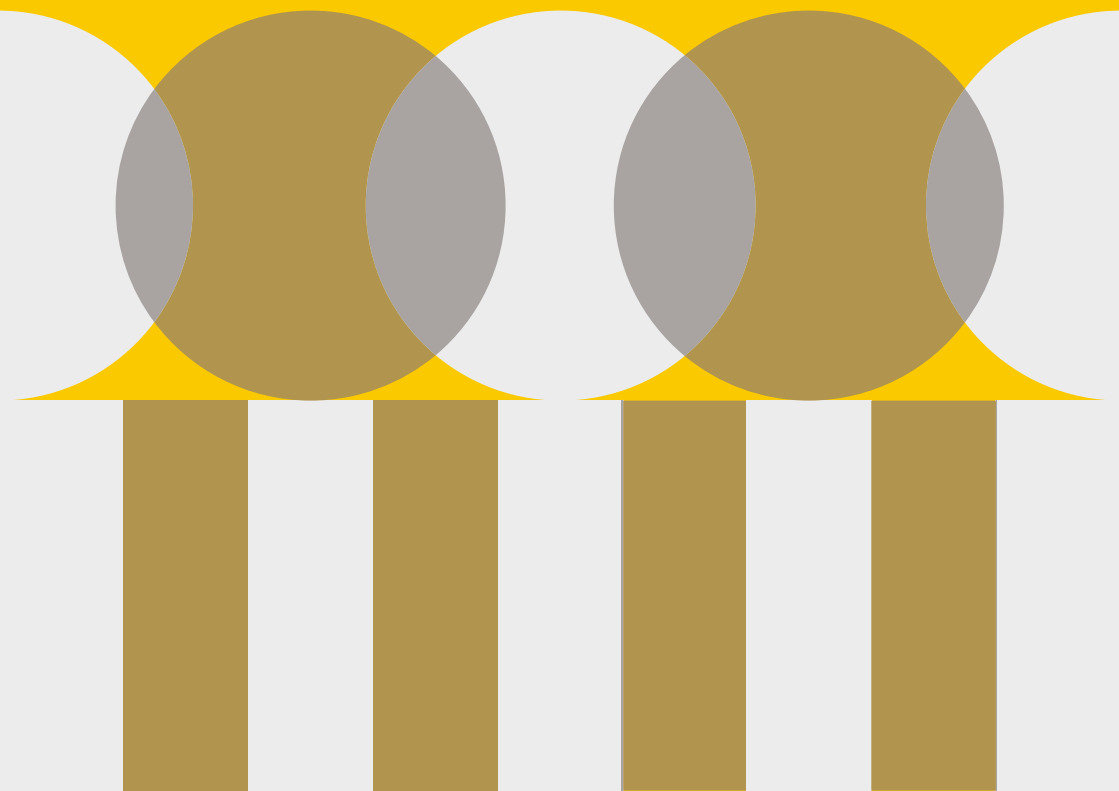

PRAVA ŽRTAVA U PREKRŠAJNIM POSTUPCIMA

Izdavač: Kuća ljudskih prava Zagreb
Selska cesta 112 a/c, 10000 Zagreb
www.kucaljudskihprava.hr

Za izdavača: Ivan Novosel
Autorica: Tea Dabić
Lektura i korektura: Tina Đaković
Dizajn i prijelom: www.radnja.hr

Zagreb, prosinac 2019.

Kuća ljudskih prava je Centar znanja u području zaštite i promicanja ljudskih prava u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva. Izdavanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Kuće ljudskih prava Zagreb i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

Kuća ljudskih prava Zagreb je organizacija za ljudska prava osnovana 2008. godine kao mreža organizacija civilnog društva s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vizija KLJP – a je izgradnja demokratskog, pluralističkog i inkluzivnog društva utemeljenog na vrijednostima zaštite ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde i solidarnosti. Istraživanjem, monitoringom, javnim zagovaranjem i edukacijama, KLJP doprinosi zaštiti, promicanju, razvitku i unapređivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Objavlivanjem godišnjih pregleda stanja ljudskih prava, tematskih izvještaja i podnesaka doprinosimo izradi kvalitetnijih zakona i javnih politika.

Pojam prekršaja i razlika u odnosu na kaznena djela

Svaka država u težnji očuvanja temeljnih vrijednosti i interesa na kojima počiva, razvila je instrumente kako bi osigurala zaštitu od povrede tih vrijednosti i interesa. Hoće li određena ponašanja biti sankcionirana, na koji način i u kojem obliku, određuje zakonodavac ovisno o tome jesu li djela predviđena kao kaznena djela ili prekršaj.

Naime, Kazneni zakon ne daje eksplicitnu definiciju kaznenog djela. U suštini, radi se o ponašanjima za koja kazneni zakon propisuje kaznenopravnu sankciju. S druge strane, prekršaji predstavljaju ona ponašanja koja ne predstavljaju kaznena djela (npr. remećenje javnog reda i mira, povreda dostojanstva – diskriminacija, nasilje u obitelji koje nije propisano kao kazneno djelo i druga ponašanja). Prekršaji su definirani kao ona ponašanja kojima se povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnogpravnog sankcioniranja, a njihova zaštita se ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom¹. Drugim riječima, prekršaji su ona ponašanja koja predstavljaju blaže povrede društvenih vrijednosti, zbog kojih je propisana i blaža sankcija.

¹ Članak 1. Prekršajnog zakona (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18)

² Smatra se da su prekršaji propisani u više od 700 zakona. Vidi: Bonačić, Marin; Rašo, Marko; Obilježja prekršajnog prava i sudovanja, aktualna pitanja i prioriteta de lege ferenda; ; Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (2012), str. 441, link dostupan na: <https://hrcak.srce.hr/110861>

Za razliku od kaznenog postupka, prekršajni postupak je brži i jednostavniji jer nije određen strogim procesnim pravilima. Isto tako, za razliku od kaznenih djela, prekršaji nisu sadržani u jedinstvenom propisu te se nalaze ne samo u velikom broju zakona, već i u odlukama jedinica lokalne i područne samouprave².

Hoće li neko ponašanje biti kvalificirano kao prekršaj ili kao kazneno djelo ovisi o odluci nadležnih tijela (policije i državnog odvjetništva) koja po zaprimanju prijave te utvrđivanja činjenica donose odluku o pokretanju prekršajnog ili kaznenog postupaka. Međutim, kod određenih protupravnih ponašanja, ponekad je teško razgraničiti je li u konkretnom slučaju riječ o prekršaju ili kaznenom djelu. Takva dilema najčešće je vidljiva kod nasilja u obitelji koje se u hrvatskom pravnom sustavu može progoniti kao prekršaj i kao kazneno djelo.

Prava žrtava u prekršajnim postupcima

Materijalno prekršajno pravo podijeljeno je između Prekršajnog zakona i različitih propisa kojima se inkriminira neko prekršajno postupanje (zakoni i odluke jedinica lokalne i područne/regionalne samouprave). U potonjim sadržan je samo zakonski opis prekršaja, kazna te iznimno zaštitne mjere, dok je ostalo materijalno prekršajno pravo sadržano u Prekršajnom zakonu³. Materijalnopravne odredbe Prekršajnog zakona odnose se na sve prekršaje propisane zakonima i drugim propisima kojima se propisuju prekršaji.

Važno je naglasiti da Prekršajni zakon ne poznaje termin žrtve za razliku od Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakona o suzbijanju diskriminacije, Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira i drugim zakonima kojima se inkriminira neko prekršajno postupanje, a koji su *lex specialis* u odnosu na Prekršajni zakon.

Iako Prekršajni zakon ne poznaje termin žrtve to ne znači da žrtve u prekršajnim postupcima nemaju osiguranu zaštitu. Naime, imajući na umu da se odredbe Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež supsidijarno primjenjuju i na prekršajne postupke u odnosu na odredbe koje nisu sadržane u Prekršajnom zakonu, valja zaključiti kako žrtve u prekršajnim postupcima ostvaruju sva prava koja imaju i u kaznenom postupku.

U prilog tome govori i *Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP*, koja je izravno primjenjiva u našem zakonodavnom sustavu. Naime, standardi zaštite prava i interesa žrtve koja Direktiva jamči u kaznenom postupku u načelu jednako vrijedi i za kazneni i prekršajni postupak. Razlog tome je da na razini EU pojam kaznenog postupka preuzet je iz prakse Europskog suda za ljudska prava, po kojom je odlučna pravna priroda postupka a ne njegova pravna kvalifikacija⁴. "Kada se hrvatski prekršajni postupak promotri kroz prizmu tih standarda, dolazi se do zaključka da on, u načelu, predstavlja kazneni postupak, te stoga svi standardi zaštite prava i interesa žrtve koje Direktiva jamči u kaznenom postupku, u hrvatskom pravnom sustavu, u načelu, jednako vrijede za kazneni i za prekršajni postupak⁵".

³ Bonačić, Marin; Rašo, Marko; Obilježja prekršajnog prava i sudovanja, aktualna pitanja i prioriteta de lege ferenda; ; Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (2012), str. 456, link dostupan na: <https://hrcak.srce.hr/110861>

⁴ Z. Burić, Branka Lučić, str.2., Pravni i institucionalni aspekti položaja žrtve kaznenog djela u Republici Hrvatskoj

⁵ Ibid

S obzirom da je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji⁶ transponirao gore spomenutu Direktivu i tako izričito propisao prava žrtava tog prekršaja, poteškoće u praksi i primjeni Zakona ne bi trebalo biti. Međutim, iskustva i praksa pokazuju da žrtve nasilja u obitelji u prekršajnom postupku ne ostvaruju ista prava koja imaju u kaznenom postupku odnosno da žrtve nasilja u obitelji ne ostvaruju ili otežano ostvaruju prava koja su im izričito propisana zakonom.

Imajući na umu kako se većina nasilja iz prekršajne sfere u hrvatskom zakonodavstvu procesuiraju upravo kroz Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, u ovom ćemo izvještaju najveći fokus staviti na prava žrtava obiteljskog nasilja.

Prava žrtava obiteljskog nasilja u prekršajnim postupcima

Središnje odredbe koje uređuju položaj žrtve nasilja u obitelji u prekršajnim postupcima sadržane su u već spomenutom Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji.

Prvi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03) donesen je 14. srpnja 2003. godine s ciljem da se se po prvi put problem zaštite od nasilja u obitelji objedini u jednom propisu. Naime, do tada su odredbe o nasilju u obitelji bile fragmentarno sadržane u Obiteljskom zakonu. S obzirom da je navedeni zakon sadržavao niz nedostataka, donesen je drugi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 137/09) 2009. godine koji je bio na snazi do 1. siječnja 2018.g. kada je stupio na snagu novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17).

Prilikom izrade Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018.g. uzeti su u obzir standardi koje Republici Hrvatskoj nameću obveze iz Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP te Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Istanbulska Konvencija).

Usprkos tome što je gore spomenutim izmjenama ojačan procesni položaj žrtve, potreba za revidiranjem pojedinih

⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 70/17, 126/19)

zakonskih rješenja dovela je do izmjena ZZNO/17. Izmjene ZZNO/17 stupile su na snagu dana 1. siječnja 2020.g.⁷ s ciljem određivanja jasnijeg kriterija razgraničenja između prekršaja nasilja u obitelji i kaznenog djela nasilja u obitelji. Prema trenutno važećem zakonskom rješenju, tjelesno nasilje se definira kao primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda. Također, proširen je krug osoba na koju se zakon primjenjuje na način da uključuje i sve srodnike po tzbini do zaključno drugog stupnja te su pooštrene kazne za počinitelje prekršajnih djela nasilja u obitelji.

Postupanje u slučaju nasilja u obitelji temelji se ne samo na nacionalnim zakonima i podzakonskim aktima već i na obvezama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji. Prvi Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2005. godine te njegove izmjene i dopune 2006. godine. Svrha je Protokola bila osigurati djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela (policije, centara za socijalnu skrb, odgojno – obrazovnih i zdravstvenih ustanova te pravosudnih tijela) koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku nasilja u obitelji s ciljem unaprijeđenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji te pomoći počiniteljima u promjeni njihovog ponašanja.

Protokol se temeljio na tada važećim međunarodnim dokumentima, nacionalnim zakonskim i podzakonskim aktima te na sadržaju i obvezama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2005. do 2007. godine.

Vlada je na sjednici dana 25. rujna 2017.g. usvojila četvrtu Nacionalnu strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022., kojom je predviđeno donošenja izmjena i dopuna Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, sukladno novim zakonskim propisima. Novi Protokol donesen je na vladinoj sjednici dana 19. lipnja 2019.g., koji za cilj ima senzibiliziranje javnosti na problem nasilja, prevenciju nasilnog ponašanja uvođenjem preventivnih programa u odgojno – obrazovne ustanove, jačanje međuresornu suradnje te isticanja važnosti medija u formiranju stavova javnosti o nasilju u obitelji⁸.

Također, važnu ulogu u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji ima Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji poznatija kao Istanbulska Konvencija te Konvenciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Istanbulsku Konvenciju usvojio je Odbor ministara Vijeća Europe 7. travnja 2011. godine, dok je u Hrvatskoj stupila

⁷ Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 126/19)

⁸ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, link dostupan na: <https://mdom-sp.gov.hr/vijesti-8/vlada-republike-hrvatske-donijela-novi-protokol-o-postupanju-u-slucaju-nasilja-u-obitelji/11009>

na snagu 1. listopada 2018. Konvencija predstavlja temelj za promicanje rodne ravnopravnosti, suzbijanje svih oblika diskriminacije žena i nasilja nad ženama, uključujući nasilje u obitelji. Također, Konvencijom su dane smjernice za daljnju dogradnju zakonodavno – pravnog okvira potrebnog za učinkovitu prevenciju, progon i kažnjavanje počinitelja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Uvažavajući postojeće standarde zaštite od nasilja u obitelji, ZZNO transponirao je gore spomenutu Direktivu te time izričito propisao katalog prava žrtava slijedom čega je djelomično ispravljen nedostatak Prekršajnog zakona koji kao takav ne poznaje termin žrtve.

S obzirom da ZZNO ne sadrži postupovne odredbe na odgovarajući način primjenjuju se odredbe Prekršajnog zakona. Tako su prekršajni sudovi nadležni za postupanje protiv počinitelja prekršaja nasilja u obitelji uz općinske sudove u kojima su obformljeni prekršajni odjeli.

Ovlašteni tužitelj u prekršajnom postupku je državni odvjetnik, tijelo državne uprave – Ministarstvo unutarnjih poslova te oštećenik/ica – žrtva. U praksi će najčešće ovlašteni tužitelj biti policija koja nakon zaprimanja prijave nasilja podnosi prekršajnom sudu optužni prijedlog.

Praksa ukazuje na probleme s kojima se susreću žrtve prilikom prijave nasilja policiji. Naime, organizacije civilnog društva koje u svom radu pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja već dulje vrijeme ukazuju na problematiku dvostrukog prijavljivanja odnosno ne razgraničavanja počinitelja nasilja kao primarnog agresora i žrtve. Tako je zabilježeno nebrojeno slučajeva u kojima su se žene pokušale obraniti od nasilnika ili u obrani izgovorile pojedine uvredljive riječi, što je u praksi rezultiralo ne samo njihovim uhićenjem već i obostranim kažnjavanjem. Na zabrinutost takvih praksi dvostrukog uhićenja upozorio je i CEDAW u svojim zaključnim primjedbama o četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku⁹.

S obzirom da u najvećem broju slučajeva policija je ta koja zaprima prijavu i uspostavlja kontakt sa žrtvom, policija je, dodatno, dužna utvrditi za svaku žrtvu da li postoji potreba za posebnim mjerama zaštite žrtve te ako postoji, koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti. Taj postupak zove se provođenje pojedinačne procjene žrtve, koju su sva nadležna tijela (policija, državno odvjetništvo i sud) u svim fazama postupka, dužni ispitati.

⁹ Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, CEDAW, Zaključne primjedbe o četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku, 24. srpnja 2015.g., točka 18., link dostupan na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/CEDAW%20Zaključne%20primjedbe%20o%204.%20i%205.%20periodičnom%20izvješću%20za%20Hrvatsku%2028.7.2015.pdf>

Naime, kako je i u Preambuli Direktive 2012/29/EU navedeno da su neke žrtve posebno izložene riziku sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde od strane počinitelja tijekom postupka, takav rizik moguće je djelotvorno utvrditi samo pojedinačnom procjenom.

Pojedinačna procjena žrtve izričito je propisana Zakonom o kaznenom postupku. Iako se pojedinačna procjena ne navodi niti u Prekršajnom zakonu niti ZZNO – m, njezina obveza provođenja proizlazi iz Direktive, Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji te supsidijarne primjene ZKP – a.

Dakle, pojedinačna procjena provodi se u odnosu na svaku žrtvu na način da se s obzirom na specifičnost prekršaja, osobnih značajka žrtve i okolnosti svih slučajeva, procijenjuje da li postoji potreba za posebnim mjerama zaštite (kao što je poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem kao i druge mjere zaštite propisane Zakonom i Pravilnikom o načinu provođenja pojedinačne procjene). Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivim, kao što su žrtve nasilja u obitelji.

Pojedinačna procjena žrtve provodi se uz sudjelovanje žrtve uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom. Međutim, stvarnost je u potpunosti drugačija kada su u pitanju žrtve prekršajnih postupka, uključujući žrtve nasilja u obitelji.

Istraživanje koje je proveo Hrvatski pravni centar u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa i Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina pokazuje da se pojedinačna procjena žrtava u kaznenom i prekršajnom postupku provodi u malom broju slučajeva i to najčešće kao neformalna radnja koja služi za potrebe tijela koje provodi postupak. Najveći postotak provedbe pojedinačne procjene ostvaren je od strane specijaliziranih službi za podršku (odjeli za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima), dok je najniži postotak provođenja zabilježen od strane pravosudnih tijela. Primjera radi, podaci iz istraživanja ukazuju na to da prekršajni sudovi uopće ne provode formalnu pojedinačnu procjenu. Razloga je više. Jedan od razloga je taj što provođenje formalne pojedinačne procjene potreba žrtve nije definirano u našem kaznenopravnom, uključujući prekršajnom pravnom sustavu, a tu je i nedovoljna osposobljenost za provođenje pojedinačne procjene kao i ne postojanje standardiziranih obrazaca u koji bi se unosili podaci dobiveni pojedinačnom procjenom¹⁰. Sve to onda dovodi do toga da potrebe žrtava nisu zadovoljene

¹⁰ Z. Burić, Branka Lučić, str.46-52, Pravni i institucionalni aspekti položaja žrtve kaznenog djela u Republici Hrvatskoj, link dostupan na: http://www.zupsudvu.hr/radovi/pravni_i_institucionalni_aspekti_poloza-ja_zrtve_kaznenih_djela_u_RH.pdf

što posljedično dovodi do toga da žrtvama nije osigurana adekvatna zaštita i pomoć.

Iako je zakonodavni okvir u dijelu koji se odnosi na prava žrtve nasilja u obitelji usklađen s Direktivom 2012/29/EU, implementacija ZZNO – a nije zadovoljavajuća budući da nisu postignuti standardi zaštite i podrške koju bi žrtve trebale ostvariti u prekršajnim postupcima.

Stoga, niže u tekstu dan je osvrt prava žrtava obiteljskog nasilja u prekršajnom postupku s osvrtom na praktična iskustva i probleme s kojima se žrtve nasilja u obitelji susreću.

Žrtve nasilja u obitelj temeljem ZZNO – a imaju sljedeća prava¹¹:

1 PRAVO NA PRISTUP SLUŽBAMA ZA POTPORU ŽRTVAMA NASILJA U OBITELJI

Kako bi žrtva bila upoznata sa praktičnim informacijama i pravima koja ima u postupku, uz dobivanje emocionalne podrške tijekom, za vrijeme i nakon završetka postupka, žrtva ima pravo ostvariti takvu pomoć i podršku kroz sudske odjele za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršaja. Takav sustav podrške pružaju sudski odjeli osnovani na županijskim sudovima (u Zagrebu, Rijeci, Zadru, Osijeku, Vukovaru, Splitu i Sisku te na prekršajnim sudovima u Zadru, Rijeci i Vukovaru). U mjestima i gradovima u kojima nisu osnovani takvi odjeli, pomoć i podršku pružaju organizacije civilnog društva uključene u program “Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela i prekršaja”, koje financira Ministarstvo pravosuđa.

Iako je pomoć i podrška predviđena za žrtve prekršaja, praksa pokazuje da prekršajni sudovi vrlo rijetko žrtve upućuju na takve odjele. Štoviše, žrtve prekršaja vrlo često nisu upoznate da takvi odjeli uopće postoje i da im oni mogu pružiti pomoć. Razlog tome je nedostatnost takvih odjela na području čitave RH, što potvrđuje i istraživanje koje je proveo Hrvatski pravni centar u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Istraživanje pokazuje da općinski i prekršajni sudovi, kao i centri za socijalnu skrb u najmanjem postotku upućuju žrtve na opće službe za podršku, prvenstveno zbog nedostatka općih službi za podršku na njihovom području, odnosno odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri sudovima. Štoviše, istraživanje je pokazalo da ispitanici s područja na kojem ne postoje odjeli ne samo da nisu upoznati s djelokrugom rada odjela već i da neprepoznaju potrebe žrtve za podrškom¹².

¹¹ Članak 6. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji

¹² Z. Burić, Branka Lučić, str.27, Pravni i institucionalni aspekti položaja žrtve kaznenog djela u Republici Hrvatskoj, link dostupan na: http://www.zupsudvu.hr/radovi/pravni_i_institucionalni_aspekti_poloza_ja_zrtve_kaznenih_djela_u_RH.pdf

S druge strane, kao primjer dobre prakse svakako je postupanje policije koja informacije o službama za području, uz usmeno informiranje, bez iznimke daju i pisane informacije, što inače nije slučaj s ostalim pravosudnim tijelima¹³. Stoga, ukazuje se na potrebu dodatnih edukacija svih osoba koje dolaze u kontakt sa žrtvama o važnosti službi za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima te davanju takvih praktičnih informacija kako usmenim tako i pisanim putem.

2 PRAVO NA DJELOTVORNU PSIHOLOŠKU I DRUGU STRUČNU POMOĆ ORGANIZACIJA ZA POMOĆ I POTPORU TIJELA, ORGANIZACIJE ILI USTANOVE ZA POMOĆ ŽRTVAMA NASILJA U OBITELJI

Žrtve psihološku i drugu pomoć mogu dodatno ostvariti i neposrednim obraćanjem organizacijama civilnog društva, kao i liječnicima opće prakse, centrima za socijalnu skrb, bolnicama te drugim zdravstvenim ustanovama.

Policija je tako dužna prilikom prvog kontakta sa žrtvom upoznati žrtvu s njezinim pravima na njoj razumljiv način te joj uručiti pisanu obavijest o pravima koja ima u postupku uz dodatni popis kontakata odjela za pomoć i podršku žrtvama na sudovima, Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja, tijela državne uprave, ustanove socijalne skrbi te organizacija civilnog društva. Praksa pokazuje da policijske postaje u vrlo visokom postotku¹⁴ upućuju na organizacije civilnog društva koje se specijalizirano bave pitanjima zaštite njihovih prava, u ovom slučaju na organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom prava žrtava obiteljskog i rodno uvjetovanog nasilja. S druge strane, općinski i prekršajni sudovi to rade u nižem postotku, zbog čega je potrebno uspostaviti međuresornu suradnju te povećati vidljivost organizacija civilnog društva imajući na umu da su u praksi upravo organizacije civilnog društva prva kontaktna točka kojima se žrtve obrate prije nego nekim institucionalnim oblicima pomoći. Razloga je više, jedan od zabrinjavajućih razloga je nepovjerenje da će im nadležne institucije pomoći, a što je uveliko uvjetovano praksom dvostrukog uhićenja i kažnjavanja, čime se žrtve odvraća od prijavljivanja nasilja.

Pritom, treba u obzir uzeti i podatak kako žrtve nasilja u obitelji smatraju da je podrška koje pružaju organizacije civilnog društva (bilo psihološka bilo pravna) prilično sveobuhvatna i vrlo značajna¹⁵. Upravo zbog navedenog, smatramo kako je ključno da organizacije civilnog društva i dalje aktivno djeluju u navedenom području, pružajući pomoć žrtvama i stvaranju povjerenja kod žrtve kako bi smanjili proces tra-

¹³ Ibidi, str. 28.

¹⁴ Z. Burić, Branka Lučić, str.27, Pravni i institucionalni aspekti položaja žrtve kaznenog djela u Republici Hrvatskoj, link dostupan na: http://www.zupsudvu.hr/radovi/pravni_i_institucionalni_aspekti_poloza-ja_zrtve_kaznenih_djela_u_RH.pdf

¹⁵ Istraživački izvještaj za Hrvatsku, VICITAS - Unaprjeđenje sustava podrške iz perspektive žrtava kaznenih djela, str. 24

umatizacije, potaknuli žrtve na prijavljivanje nasilja te ih osnažile s ciljem izlaska iz nasilne zajednice bez opasnosti za sebe i svoju djecu.

U tom dijelu, valja naglasiti kako su organizacije civilnog društva, zajedno sa nadležnim tijelima (uključujući centre za socijalnu skrb, zdravstvene i obrazovno – odgojne ustanove kao i sve stručne osobe koje dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja), dužne prijaviti nasilje bilo policiji bilo državnom odvjetništvu za koje su saznale u okviru obavljanja svojih poslova. Takva zakonska odredba je problematična na više razina u odnosu na one organizacije civilnog društva koje pružaju pravnu i/ili psihološku pomoć žrtvama nasilja u obitelji te koje imaju skloništa za žrtve nasilja i njihovu djecu budući da se time odvraća žrtve od prijavljivanja nasilja i prekida krug povjerenja koje žrtve imaju prema organizacijama civilnog društva.

I dalje zabrinjava diskrepancija između broja prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji i stvarne brojke. Kao što je ranije navedeno, najčešći razlog tome je strah od ponovljene viktimizacije i osvete počinitelja te nepovjerenja da će im odgovorne institucije (policija, CZSS i sud) pružiti adekvatnu zaštitu. Upravo zbog navedenog, često su organizacije civilnog društva prva kontakt točka žrtvama kada se žele informirati o svojim pravima i izaći iz nasilne veze. Povjerenje koje tada žrtve steknu je od velike važnosti budući da su žrtve u tim prvim kontaktima nesigurne i obeshrabrene jer ne vide izlaz iz takve nasilne zajednice, koja često traje dugi niz godina. Stoga, namećući obvezu prijave nasilja organizacijama civilnog društva koja u svom radu pružaju usluge savjetništva i skloništa, posljedično može dovesti do gubitka povjerenja te odvraćanja žrtava od prijavljivanja nasilja i izlaska iz nasilne zajednice. Za zaključiti je da navedena zakonska odredba nepotrebno sužava ovlasti i dano povjerenje koje organizacije civilnog društva uživaju od strane žrtava.

3 PRAVO NA ZAŠTITU OD ZASTRAŠIVANJA I ODMAZDE

To je opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih prava propisanih zakonom. Najčešći primjeri kako žrtva može to pravo ostvariti jest kroz izricanje prekršajnopравnih sankcija. ZZNO poznaje četiri vrste prekršajnopравnih sankcija, a to su zaštitne mjere, novčana kazna, kazna zatvora i druge prekršajnopравne sankcije propisane zakonom kojim se uređuje prekršaj (u pravilu će biti riječ o mjerama opreza koje su propisane Prekršajnim zakonom). Njihova je svrha spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve

nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji.

Postoje 4 vrste zaštitnih mjera i to su:

- obvezan psihosocijalni tretman
- zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji
- udaljenje iz zajedničkog kućanstva
- obvezno liječenje od ovisnosti

Zaštitne mjere mogu se izreći po službenoj dužnosti ili na prijedlog ovlaštenog tužitelja (što je u pravilu policija), žrtve ili centra za socijalnu skrb.

Važno je napomenuti da se zaštitna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji te udaljenja iz zajedničkog stana mogu izreći i prije pokretanja prekršajnog postupka na prijedlog žrtve ili drugog ovlaštenog tužitelja ako postoji izravna opasnost za sigurnost žrtve ili članova njezine obitelji odnosno člana zajedničkog kućanstva. Nota bene, ako je takav prijedlog podnijet, njezin predlagatelj (policija, žrtva ili CZSS) dužan je u roku od 8 dana podnijeti optužni prijedlog nadležnom Prekršajnom sudu jer u protivnom se odluka o zaštitnim mjerama stavlja izvan snage.

Počinitelj nasilja dužan je postupati po zaštitnim mjerama, a ukoliko ih krši, osobe koje su u okviru svojih poslova (npr. djelatnici CZSS, zaposlenici u odgojno – obrazovnim ustanovama i dr.) saznali za nasilje u obitelji, dužni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu.

Izricanja zaštitnih mjera je vrlo važan instrument u zaštiti žrtava kada je takva zaštita hitna i prijeko potrebna budući da je Prekršajni sud dužan o zaštitnim mjerama odlučiti najkasnije u roku od 24 sata od podnošenja prijedloga.

Osim gore navedenih zaštitnih mjera koje propisuje ZZNO, Prekršajni sud može propisati i zaštitne mjere koje propisuje Prekršajni zakon koji je *lex generalis* u odnosu na druge zakone kojima su propisani prekršaji (npr. Zakon o sigurnosti prometa na cestama, Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira i dr.).

Zaštitne mjere po Prekršajnom zakonu su:

- Obvezno liječenje od ovisnosti;
- Zabrana obavljanja određenih dužnosti ili djelatnosti;
- Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi;
- Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija;
- Zabrana poslovanja s korisnicima državnih ili lokalnih proračuna;
- Zabrana upravljanja motornim vozilom;
- Zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja.

Zaštitne mjere koje propisuje Prekršajni zakon u pravilu se neće primjenjivati na žrtve nasilja u obitelji budući da su zaštitne mjere izričito navedene ZZNO – m. Međutim, iste će biti primjenjivane u svim onim slučajevima prekršaja kada su potrebne i primjerene kako bi se otklonili uvjeti koji omogućuju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja.

4 PRAVO NA ZAŠTITU DOSTOJANSTVA TIJEKOM ISPITIVANJA ŽRTVE KAO SVJEDOKA

To je, također, opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih prava kao što je poseban način ispitivanja na način da mu/joj se ne postavljaju pitanja koja se odnose na strogo osobni život ili raniji seksualni život, da žrtva može tražiti isključenje javnosti s rasprave, da ju se ispituje na senzibiliziran način bez osude i diskriminacije i sl.

5 PRAVO NA PRATNJU OSOBE OD POVJERENJA PRI PODUZIMANJU SVIH RADNI U KOJIMA SUDJELUJE

To znači da žrtva ima pravo da njezina osoba od povjerenja (bračni/izvanbračni drug, formalni/neformalni životni partner, roditelji, prijatelj, predstavnik/a organizacija civilnog društva ili dr. punoljetna osoba koju žrtva odredi) bude uz nju kroz sve faze postupka (od prijave nasilja na policiji pa sve do davanja iskaza na Prekršajnom sudu) s ciljem smanjenja straha i nelagode od svjedočenja i boravka na sudu. Osoba od povjerenja ne može biti samo osoba koja je pozvana ili predložena da bude svjedok u istom prekršajnom postupku.

U praksi su česti slučajevi da zajedno sa žrtvama kao osobe od povjerenja idu djelatnici/e organizacija civilnog društva koji se u svom radu bave žrtvama različitih oblika nasilja.

Prepoznavanje i važnost osobe od povjerenja od strane nadležnih institucija ovisi od tijela do tijela. U praksi, nadležna tijela (državna odvjetništva, ali i poneki sudovi) ne prepoznaju pravo žrtve na pratnju osobe od povjerenja. Kada žrtva želi konzimirati navedeno pravo, često se događa da državno odvjetništvo ne dopušta pratnju zbog nedovoljnih prostornih kapaciteta ili nedostatka razumijevanja značaja osobe od povjerenja. Navedeno je isticano u izvješću pučke pravobraniteljice koja navodi da gotovo niti na jednom sudu ne postoje osigurane prostorije za svjedoke i žrtve a da se na nekim sudovima volonterima iz organizacija civilnog društva ne dopušta da prisustvuju ročištu kao osobe od povjerenja žrtve¹⁶. Također, iskustva Udruge za podršku žrtvama i svjedocima u radu sa žrtvama kaznenih djela govore o problemima koji se tiču povrede Direktive 2012/29/EU, počevši od nezaprimanja kaznene i prekršajne prijave zbog nedovoljnog informiranja o postojanju prava žrtve i broja 116 006, do zabrane nazočenja "osobe od povjerenja" pojedinim radnjama u sklopu kaznenog i prekršajnog postupka (npr. prilikom posjeta sudu i ispitivanja).

Valja zaključiti da usprkos zakonskom prepoznavanju važnosti osobe od povjerenja, u praksi provedba navedenog prava nije dovoljno prepoznata što žrtve često ostavlja prepuštene same sebi, u postupku koji je visoko traumatizirajući za njih.

6 PRAVO DA NA NJEZIN ZAHTJEV, BEZ NEPOTREBNE ODGODE, BUDE OBAVIJEŠTENA O UKIDANJU ZADRŽAVANJA ILI BIJEGU OKRIVLJENIKA TE STAVLJANJU IZVAN SNAGE ODLUKE O IZRICANJU ZAŠTITNIH MJERA I UKIDANJU MJERA OPREZA KOJE SU ODREĐENE RADI NJEZINE ZAŠTITE ILI OTPUŠTANJU OSUĐENIKA S IZDRŽAVANJE KAZNE ZATVORA

Nota bene, ovo pravo zahtijeva aktivnost žrtve. Naime, ako žrtva sama to ne zahtijeva od nadležnih tijela (policije ili suda ili Ministarstva pravosuđa – Služba za podršku i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršaja – ovisno u kojoj fazi je postupak) žrtva takvu obavijest neće dobiti. Žrtva će obavijest o ukidanju zadržavanja ili izricanju zaštitnih mjera odnosno ukidanja mjera opreza dobiti od policije, dok će obavijest o bijegu ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne dobiti od Službe za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima.

Upravo zbog navedenog, važno je da sva nadležna tijela provedu postupak pojedinačne procjene te je sukladno željama žrtve ažuriraju.

¹⁶ Izvješće pučke pravobraniteljice za 2018. godinu, str. 22., link dostupan na: <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2018-godinu/>

7 PRAVO NA TAJNOST OSOBNIH PODATAKA ČIJIM BI SE OTKRIVANJEM MOGLA UGROZITI NJEZINA SIGURNOST ILI SIGURNOST OSOBA IZ ČL. 8. ST. 1. I 2. ZZNO - A TE PRAVO ZAHTIJEVATI ISKLJUČENJE JAVNOSTI S RASPRAVE

To je pravo koje osigurava žrtvama visoku razinu zaštite jer se njime sprječava iznošenje osobnih podataka o žrtvi odnosno njenim članovima obitelji. Drugim riječima, nadležna tijela (policija, sud) kao i drugi sudionici u postupku (CZSS, odvjetnici, vještaci, zdravstveni djelatnici i dr.) ne smiju nikome odavati podatke o identitetu žrtve i njezinom mjestu boravka (npr. ako je žrtva privremeno smještena u sklonište, adresa skloništa je tajna i nikome se ne smije odavati). Takva zaštita je posebno važna za djecu kao žrtve te uključuje neobjavlivanje imena djeteta. Žrtva također ima pravo zahtijevati isključenje javnosti s rasprave ako je to potrebno radi zaštite osobnog i obiteljskog života žrtve. Sud može isključiti javnost za cijelu raspravu ili samo jedan njezin dio.

8 PRAVA NA OPUNOMOĆENIKA U POSTUPKU

Žrtva ima pravo na odvjetnika u postupku, ali ne na teret proračunskih sredstava, već samo na onu odvjetnicu/ka koju žrtva sama angažira na vlastiti trošak. Treba istaknuti da žrtve nasilja u prekršajnim postupcima ne mogu ostvariti i pravo na pomoć odvjetnika kroz sustav besplatne pravne pomoći jer je isti namijenjen isključivo za građanske i upravne postupke. Također, besplatna pravna pomoć koju predviđa Hrvatska odvjetnička komora, osigurana je samo socijalno ugroženim osobama i žrtvama Domovinskog rata u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u svezi s njihovim položajem. Iako bi žrtve mogle ostvariti pravo na savjetnika na teret proračunskih sredstava ako je isto utvrđeno pojedinačnom procjenom, imajući na umu da se, u pravilu, u prekršajnim postupcima ne provodi pojedinačna procjena na temelju kojeg bi se moglo procijeniti da se prije ispitivanja žrtve (bilo na policiji bilo na sudu), žrtvi imenuje savjetnik koji bi joj/mu pružio opće pravne informacije odnosno pomoći joj u sastavljanju imovinskopravnog zahtjeva, razvidno je da će u praksi žrtve biti u nemogućnosti da ostvari navedeno pravo.

9 PRAVO, NA VLASTITI ZAHTJEV, BITI OBAVIJEŠTENA O PODUZETIM RADNJAMA POVODOM PRIJAVE I O ISHODU POSTUPKA

To je pravo koje žrtva može ostvariti samo na zahtjev. Dakle, ukoliko izostane zahtjev žrtve da ju se obavijesti o poduzetim radnjama (npr. koje su radnje poduzete povodom njezine prijave, ukidanja zadržavanja počinitelja na policiji, stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza, otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne ili o donesenoj sudskoj odluci) žrtva takvu obavijest neće primiti. Zahtjev žrtva može podnijeti u bilo kojoj fazi postupka, onom tijelu koje sudjeluje u postupku (policiji ili sudu). Naime, treba imati na umu da se u pravilu pisana presuda ne dostavlja žrtvama, što znači da prethodno žrtva da bi zaprimila presudu, mora zahtijevati da joj se ista dostavi po okončanju prekršajnog postupka. Jedan od razloga je taj što žrtva u prekršajnom postupku ima status svjedoka, osim ako u postupku sudjeluje kao oštećenik. Upravo zbog navedenog, žrtva nema pravo na žalbu o odluci o krivnji i kazni počinitelja. Za prekršajne postupke karakteristično je to da je najčešće ovlašteni tužitelj policija, koja ima pravo podnijeti žalbu na odluku o krivnji i kazni počinitelja, a što gotovo nikad ne čini.

10 PRAVO BITI ISPITANA BEZ NEOPRAVDANE ODGODE NAKON PODNOŠENJA PRIJAVE, PRAVO ZAHTIJEVATI DA BUDE ISPITANA U POSTUPKU PRED SUDOM TE PRAVO DA SE DALJNJA ISPITIVANJA PROVEDE SAMO U MJERI U KOJOJ JE TO NUŽNO ZA POTREBE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Žrtva tako ima pravo biti ispitana nedugo nakon što je podnijela prijavu nasilja. Žrtvu u prekršajnim postupcima uvijek ispituje policija, a ispitivanje može provesti i sud. Naime, praksa nerijetko pokazuje kako žrtve nakon podnošenja prijave nasilja u prekršajnim postupcima policiji, ne budu obaviještene ne samo o pokretanju prekršajnog postupka već ne budu pozivane na sud radi davanja iskaza. Tako se prekršajni postupak nerijetko provede i presuda donese da žrtve o tome nemaju saznanja. Ovo pravo omogućuje žrtvi da zahtijeva, od tijela koje vodi postupak (policije i suda) da ju posebno i sud ispita.

11 PRAVO BITI ISPITANA NA POLICIJI OD STRANE OSOBE ISTOG SPOLA

Žrtve nasilja imaju pravo zahtijevati da ih na policiji ispituje osoba istog spola kao što je ona. Naime, imajući na umu da se uzroci rodno uvjetovanog nasilja temelje na patrijahalnim obrascima ponašanja i poimanju rodni uloga, a da su žene žrtve nasilja u visokom postupku žrtve sekundarne i ponovljene viktimizacije, žrtvama je dana mogućnost da o nasilju iskazuju pred osobom istog spola. To je pravo koje bi žrtva u pravilu treba zahtijevati prije nego što ispitivanje započne.

12 PRAVO NA IZBJEGAVANJE KONTAKTA S POČINITELJOM PRIJE I TIJEKOM POSTUPKA, OSIM AKO PREKRŠAJNI POSTUPAK ZAHTIJEVA TAKAV KONTAKT

Pravo žrtve da bude ispitana bez prisutnosti počinitelja je izuzetno važno i korisno pravo, ne samo za žrtvu jer joj se time smanjuje sekundarna traumatizacija i mogućnost davanja detaljnijeg i potpunijeg iskaza, već i za sud koji je dužan utvrditi sve važne činjenice a koje među ostalim u najvećoj mjeri ovise od iskaza žrtve. Prepoznajući problematiku nasilja u obitelji, zakonodavac je djelomično prepoznao da je žrtvama zbog dugotrajne izloženosti nasilju u obitelji vrlo često slomljen otpor da se suprotstave nasilniku. Zbog toga nije za očekivati da će žrtve nasilja pred počiniteljom koji ih je zlostavljao, omalovažavao i potčinjavao, nesmetano govoriti o svemu što su proživjele. Upravo zbog navedenog, dana je mogućnost da se izbjegne kontakt između žrtve i počinitelja u prostorijama suda ili policije kad god je to moguće. Međutim, iako navedena mogućnost postoji, svjedoci smo da se žrtve nasilja u obitelji u prekršajnim postupcima i dalje ispituju pred počiniteljem odnosno suočava ih se u postupku. ZZNO ne spominje ništa o ispitivanju putem audio – video uređaja kako je to propisano ZKP – om, ali to je svakako smjer u kojem bi se trebalo djelovati kako bi se žrtve zaštilo od ponovljene viktimizacije, traumatizacije, ali i od zastraživanja od strane počinitelja.

13 PRAVO NA PRIVREMENI SMJEŠTAJ U ODGOVARAJUĆU USTANOVU SUKLADNO POSEBNOM ZAKONU

Pravo na primjereni smještaj odnosi se na privremeno zbrinjavanje osoba u kriznim situacijama, koji se među ostalim, odnosi na žrtve obiteljskog nasilja sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi. Prema navedenom zakonu, žrtve nasilja imaju

pravo na privremeni smještaj, u maksimalnom trajanju do 1 godine. U slučaju nasilja u obitelji, ako žrtva nasilja traži privremeni smještaj, jedinice lokalne i područne samouprave dužne su im osigurati privremeni smještaj u socijalnom stanu ili na neki drugi način. Iako Zakon eksplicite ne navodi da se privremeni smještaj odnosi i na privremeni smještaj u skloništu za žrtve nasilja u obitelji, smatra se da se isti odnosi i na skloništa.

14 PRAVO NA POLICIJSKU ZAŠTITU I OSIGURANJE, PO NALOGU SUDA, U SVRHU NEOMETANOG UZIMANJA OSOBNIH STVARI PRILIKOM ZAJEDNIČKOG KUĆANSTVA

Žrtva ima pravo u pratnji policije otići u stan te uzeti stvari nužne za život (osobne dokumente, odjeću, obuću, igračke za djecu i sl.) na temelju naloga suda. U pravilu će sud izdati takav nalog ako okrivljenik nije lišen slobode, međutim, nalog može biti izdan i u slučaju kada je okrivljenik zadržan a postoji opasnost za osobnu sigurnost žrtve od drugih osoba odnosno članova obitelji.

15 DRUGA PRAVA PROPISANA ZAKONOM KOJIM SE UREĐUJE KAZNENI POSTUPAK, OSIM ONIH PRAVA KOJA PO NARAVI STVARI MOŽE IMATI SAMO ŽRTVA KAZNENOG DJELA

Kao što je već ranije rečeno, odredbe Zakona o kaznenom postupku supsidijarno se primjenjuju i na prekršajne postupke, što uključuje i prava propisana za žrtve.

Zaključna razmatranja

Pružanje pomoći i podrške žrtvama u Hrvatskoj razvijalo se i intenziviralo usporedno s procesom pomicanja tradicionalnog fokusa isključivo s okrivljenika i njegovih prava na žrtvu kao osobu pogođeno bilo kaznenim bilo prekršajnim djelom, koja je doživjela određenu traumu i potrebna joj je adekvatna podrška i pomoć. Razvoj prava žrtava u Hrvatskoj nedvojbeno je posljedica potrebe harmonizacije hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije. Iz svega što je naprijed navedeno, razvidno je kako tendencije europskih zakonodavstava idu za izjednačavanjem žrtava kaznenih i prekršajnih djela upravo zato da žrtve prekršajnih djela ne bi bile u nepovoljnijem položaju, što je djelomično i ispravljeno Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji.

U svjetlu činjenice da se većina nasilja u bliskim odnosima u hrvatskom zakonodavstvu procesuirala upravo unutar prekršajnog postupka, treba naglasiti da se takav trend zadnjih dvije godine smanjuje. Prema Izvješčaju Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 10.272 osoba prekršajno je prijavljeno zbog nasilja u obitelji u 2018. godini što je za 10,7% manje nego u istom razdoblju prošle godine kada je prekršajno prijavljeno 11.506 osoba¹⁷. Usporedno, zabilježeno je ukupno 3.198 kaznenih djela s elementima nasilja među bliskim osobama (što je za 5,5% više nego u 2017., kada je zabilježeno 3.073 kaznena djela). Navedenim kaznenim djelima ukupno je stradalo 3.347 žrtava (što je za 2% više žrtava nego u 2017. kada je ukupno stradalo 3.275 žrtava). Što se tiče kaznenog djela iz čl.179.a – Nasilje u obitelji, ukupno je počinjeno 623 ovih kaznenih djela (prošle godine 554) na štetu 535 žena (prošle godine 464 žena) i 100 muškaraca (prošle godine 90 muškarca), a od strane 96 muškarca počinitelja i 5 žena počiniteljica¹⁸.

Međutim, smanjenje broja prijavljenih slučajeva prekršajnih djela nasilja u obitelji zabilježen je uz istodobni rast broja slučajeva prijavljenih za kazneno djelo nasilja u obitelji. Dakle, za zaključiti je da dolazi do brutalizacije nasilja, a činjenica da dolazi do smanjenja prekršajnih postupaka i povećanja kaznenih postupaka, alarmantan je pokazatelj kako ne postoje učinkoviti mehanizmi u borbi protiv nasilja u obitelji.

Premda je zakonodavni okvir po pitanju prava žrtava obiteljskog nasilja u prekršajnim postupcima relativno dobar, nedostatka u sustavu je mnogo. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova već godinama ukazuje na razloge takvih

¹⁷ Izvješčaj Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2018 godinu, str. 93, link dostupan na: https://www.prs.hr/attachments/article/2645/Izvješće%20o%20radu%20Pravobraniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova%20za%202018.%20godinu_~.pdf

¹⁸ Izvješčaj Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2018 godinu, str. 98, link dostupan na: https://www.prs.hr/attachments/article/2645/Izvješće%20o%20radu%20Pravobraniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova%20za%202018.%20godinu_~.pdf

tamnih brojki nasilja kao i migracije nasilja iz prekršajne sfere u kaznenu, kao što je nedostatak organiziranog sustava ranog prepoznavanja i prevencije nasilja, nepostojanje učinkovitih preventivnih mehanizama, neorganiziran i za rodno nasilje nesenzibiliziran sustav podrške i potpore žrtvama, jasnih razgraničenja između prekršaja od kaznenog djela, blage kazne koje se izriču nasilnicima, neučinkovitost provedbe zaštitnih mjera žrtava uz niz drugih razloga, što su sve pokazatelji neučinkovitosti sustava¹⁹.

Potrebe žrtava u prekršajnim postupcima za potporom i podrškom, naročito zaštita žrtava od sekundarne viktimizacije do koje može doći tijekom postupka, u potpunosti je zanearena. Stoga je potrebno prava koja su propisana pretočiti i primijeniti u praksi. Žrtvu se promatra samo kao sredstvo za utvrđivanje činjenica, a ne kao osobu kojoj pripadaju određena prava koja se moraju poštivati. Praksa pokazuje da žrtve u prekršajnom postupku ne ostvaruju ista prava kao žrtve u kaznenom postupku odnosno da žrtve nasilja u obitelji ne ostvaruju ili otežano ostvaruju prava koja su im izričito propisana Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji. Kako bi se potaknulo i olakšalo prijavljivanje nasilja i žrtvama omogućilo da ostvare prava koja po zakonu imaju, ključno je da nadležna tijela kao i službe za potporu i podršku žrtvama budu dostupne žrtvama i budu pripravna odgovoriti na potrebe žrtve. Stoga, nužno je prekinuti krug ponovljene viktimizacije te osigurati standardiziranu i sustavnu primjenu zakona i drugih propisa kojim se osiguravaju prava žrtava, na svim razinama na čitavom području Republike Hrvatske.

¹⁹ Izvještaj Pravo-braniteljice za ravnopravnost spolova za 2018 godinu, str. 119, link dostupan na: https://www.prs.hr/attachments/article/2645/Izvješće%20o%20radu%20Pravo-braniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova%20za%202018.%20godinu_~.pdf

